

Tas Latweefchu draugs.

1838. 14 April.

15ta lappa.

Zaunas sinnaš.

Is Pehterburges. Rehsanes gubbermenti dšhwo neredfiga Kreewu meita, nabbaga kestera behrns, pahr kurras labbu galwu un smuffahm dseefmahm un singehm, ko daschreis isdohma, wiffi laudis, paschi augsti mahziti fungi, fohti brishnojahs. Winna taggad jau 29 gaddus wezzumâ, bet no 5ta gadda jau bes gaismas. Tadeht arri til winnas brahlis wiffu usraksta, ko winna dseed moi isdohma. Kad wehl bija mas behrnisch, tad jau labpraht usklaufija, ko is grahmatahm winnai lassija preekschâ, tomehr wehl preeksch trim gaddeem ne sinna ja zittas grahmatas, ne kâ spreddikus, wezzus stahstus un pasalkas. Bet tannî laikâ gaddijahs, ka kahds mahzitajs nojehdse, kahda labba galwa winnai effoht; un tas bes mitteschanas ar winnu darbojahs, pats winnai dseefmas un singes lassija preekschâ, kamehr winna us reis patte tahdas sahje isdohmah. Un luhl, tahs winnai til labbi isdewahs, ka winnas dseefmas un singes, weenâ grahmata farakstitas, augsti zeenigam ministera kungam tikke subtitas, un schis mihligi irr gahdajis, ka winnai 100 rubtus un labbu pulku grahmatu schlinkoja. Arri us preekschu pahr winnu wehl gahdah, fohlija.

Ne fenn Kreewu semmê gohdigs unteropzihrs, sawâs gaitâs staigadams, 8 werstes tahl no pilssehtas, peez zilwekus eerauga, kas tur appaksch tilta flehpjahs. Nojehdšis arri, ka winnai behgli, apnemmahs drohschâ prahtâ, weens pats winnus sanemt zeer. Bet til ka winneem nahk tuwaki, winni taifahs winnam pretti turretees; tomehr winsch, paschu sawu dšhwibu ne behdadams, ar sohbeni rohka, winneem mettahs wirsû, weenâ gabbalâ brehkdams, itt kâ beedrus palihgâ sauzoht, kas winnam buhtu lihds. Un raug, tâ tee behgli eebailori, muhl prohjam un paslehpjahs meschâ. Bet pa to starpu drohschs unteropzihrs eet tannî zeemâ, kas tur tuwumâ, un luhds muischneeku, lai winnam pahri semneeku dohd lihds; — un ar scho wihru palihgu winnam isdewahs, wiffus peez behglus fakert. — Augsti zeenigs Keisers, to dabbujis sinnahr, winnam par scho drohschu darbu 300 rubtus irr dahwinajis, un pawehsejis, lai, wihram par gohdu un jitteem par labbu preekschšhmi, to eeksch farra wihru awihsehmu darra sinnamu.

Is Rihges. 25tâ Merz tē Zehfab' bashizâ to kandidahca-kungu August v. Reuβler eefwehtija par mahzitaju preeksch Dsehrbenes-draudses; jo tahs

draudses wegs mahzitajs no basnijas - teefas bija isluhdsees un arri dabujis to brijwibu, no ammata pa wissam arstahtees.

Pagahjuschas fwehtdeenas wakkara eefahje Daugawas leddus pee muhsu pilssehtas kustetees un dohtees us juhru. Bijam gan scho reis leelas bailēs; jo tik stipru seemu ilgi ne bijam peedsihwojuschi un is Wahzsemmes mums no mallu mallahm atnahje sinnas pahr leeleem pluhdeem; bet raug', Deews tatschu sawu schehlastibu mums no jauna lizzis atspihdeht.

• Tahs ihfas sinnas par muhsu pasauli jeb semmi 24tais gabbals.

Pruhfschu Tehnina Wahzsemme. Kad zaur ihstenu Pruhfschu semmi, no schejenes us wakkara pussi eedams, zauri gahjis, tad tu Wahzsemme effi, un prohti tanni Wahzsemmes dalka, kas Pruhfschu Tehninam peederr. Schi dalka irr, ka 23schâ gabbalâ peeminnehts, leelaka, ne ka ta trescha dalka no wissas Wahzsemmes. Ar ihstenu Pruhfschu semmi kohpâ ta gan driht tik leela, ka puss' Wahzsemme; jo tai irr 5050 lauka juhdsu leelums. Eedsihwotajus, kas Pruhfschu Tehnina walstê, rehkina us 13 millioneem. — Pruhfschu Wahzsemmes ihpafchi semmes gabbali schee: paschâ widduzi irr Brandenburgeru semme; seemeta pussê pee Rihta juhvas steepjabs, ka diwi rohkas, us rihta un wakkara pussi Pommeru semme; deenas widdû itt ka diwi kahjas, us rihta pussi Schlesieru un us wakkara pussi Pruhfschu Sakschu-semme un weens gabbals pee Reines straumes lihds Prantschu un Ollenderu rohbescheem, ko Reines-semmi fauz. — Wezzôs laikôs Pruhfschu Tehnina walste gan masa bij, bet tapehz, ka Pruhfschu waldineekeem gan driht ar weenu labbi mahziti un drohschi saldati bijuschi, schi walste gan labbi leela palikkusi, un kad us kahri usluhko, tad reds, ka Pruhfschu Wahzsemme isfkattahs itt ka wihrs, kas leelu sohli spehris, un abbas rohkas us augschu issteepis, gribbedams sawu spehku parahdih. Wehl deewsgan dsihwo, kas no tahm leelahm Pruhfschu fkuhtehm dsirdejusch, kas preeksch 20 gaddeem bijuschas. To laiku weens Tehninsch pahr Pruhfschu semmi waldija, kam Pidrikis tas ohtrais bij wahrdâ. Schim ar dandseem, un arri ar Kreeweem bij ja kareo. Winna kareo spehks bij mass, bet schis bij labbi mahzihst un drohschs, un winsch pats bij tohti gudrs kareo lungs; tapehz, kad ar Kreeweem bij meeru kaderrejis, wirsrohku pahr wisseem zitteem dabuja. Pruhfschi schinni kareo Schlesienu semmi pahema. Kahdu laiku pehz kam winni dabuja to Pohlu semmes gabbalu, par ko 22trâ gabbalâ runnahs, un muhsu laikâ, zaur Prantschu kareo, Sakschu semmes gabbalu, to semmi, kas pee Reines straumes, un to Pommeru semmes gabbalu, kas us wakkara pussi irr, un papreeksch Sweedreem peederreja. Taggad Pruhfschi zaur to wehl ihpafchi spehzigi palikkusch, ka winni, tapehz, ka muhsu schehliga keiserene Pruhfschu Tehnina meita, ar Kreeweem leelâ draudsbâ. — Ta Pruhfschu Wahzsemme tahda: Brandenburgeru semme tohti smilshaina, bet tee zitti semmes gabbali labbas maifes semmes. Brandenburgeru un Pommeru semme klaja, bet zittuc klajuni un kalni, un weetahm ihsten augsti kalni. No scheem kalneem meh's peeminna:

Rihses kalnus, kas Schlehstieru un Behmeru semmes rohbeschi, Ah rzes kalnus un Zihringeru meschu, kas Pruhfchu Sakschu-semme. (To pehdigu kalnu strehki tapeh; par meschu sauz, ka tur meschs wirfū.) Tannis kalnōs at-rohd fudrabu, dselsi, kapparu, sehwei un alminu ohgles. Alminu ohgles irr tahdi fwekkaini melli almini, kas, kad ugguni peelee, degg — leelu karstumu dohd. Schahs ohgles kallejeem labbakas, ne kà malku ohgles. — Tahs leelakas straumes schē irr: Ohdere, kas zaur Schlehstieru, Brandenburgeru un Pommeru semmi; Elbe, kas zaur Pruhfchu Sakschu-semmi; un Reine, kas zaur to Reines-semmes gabbalu sfreen. — Tee leelakee pilsfehtri irr: Berlīne, tas pirmais pilsfehtrs eefsch wiffas Pruhfchu Fehniina walstes, lohtri leels, ar 250,000 eedsih-motajeem, un jauks; Fehniina pascha dsihwes weeta. Schē arri weena leela studentu sfohla. Breslawe Schlehstieru semmē ar 90,000 laudim; Magdeburge Pruhfchu Sakschu-semmē ar 41,000 zilwekeem; Kelve Reines-semmē, fur 63,000 dsihwo, un Strahlsunde un Stettine Pommeru semmē. — Wehl trihs pilsfehtri, kas Pruhfchu Sakschu-semmē, ja peeminn, ne tapeh; ka leeli buhtu, bet wezzu, mums wehrā leekamu notikkumu dehl. Tee irr schē: Eislebene, Ehrpurte, un Wittenberga. Eislebene Mahrtn Lutters peedsimma, tas bij 1483schā gaddā. Ehrpurte winsch tanni studentu sfohlā, kas to laif tur bij, mahzijahs. Schē arri tas notikka, ka winsch pirmo reisi sawā muhschā to fwehtu bihbeli rohkas dabbuja, kurreu wahrdi, kad winsch nu to lassija, winna firidi warreni sakampe un mohdinaja. Wittenberga, fur arri studentu sfohlā to laif tikka pataifita, winsch par studentu mahzitaju jeb prowesseri, un arri tur klahr par basnijlungu palikke. Schē winsch pee pilnas sfaidras atsifschanas tizjis, Kattofu tizzibai atfazzija, pee kurras tizzibas to brihd tas wiffu leelais kristigu kauschu pulks peederreja, un arri winsch bij peederrejis. — Tas leelakais Pruhfchu Wahssemmes kauschu pulks taggad pee tahs tizzibas peederr, kas zaur Lut-teru zehlahs. Tas Fehniinsch pats, kam Didrik Willkums tas trefschais wahr-dā, irr Repormeeris. Pehdigi wehl ja peeminn, ka ne fur tik lohtri gahda, ka behrni labbi mahzitohs, kà schē; jo schē wiffur dauds un lohtri labbas sfohlās, tas irr tik labbi us semmehm, kà pilsfehtrās; kadehl tad arri labs prahta gaischums wiffur atrohdam.

.....g.

G u d r i b a s m a h z i b a s.

63.

Kas augstā gohda ammatā,
Warr křist gan grehtā breefmiba,
Bet kas no semmes kahrtinas,
Tas dsihwo drohschs bes breefmibas.

64.

Tas maifes kummošs rohziurā
Mahs teefcham gahrdak' gauftina
Un kalbak' mums eefsch wehtru leen,
Kà irbe, kas wehl laukā sfreen.

65.

Kad waidneeks tewi labbtina,
Ar mihleem wahrdeem usrunna,
Tel fargees; jo ar laipnibas
Winsch tew us preefchu willinahs.

66.

Kur ne panahz' ar stiprumu,
Tur ja panahz ar gudribu;
Gan gudrais brihscham dabbujis,
Ko stiprajs ne panahze wis.

H.

S l u b d i n a f c h a n a s.

Tanni ohtrâ no muhfu grammatinahn ar wahrdu: "Deewa wahrdu mihtofajeem trefcha sehja" atrohdaß spreddikis pahr fahribas=beedribahm. To wehl fewischki effam likkufchi nodrikkeht ar to wirskraftu: "Spreddikis, kas tappis teiks weenâ basnijâ, kad tai draudsê taifijahs fahribas=beedribu eezelt." — Warr winnu dabbuht par 10 kap. fappera tai nammâ un istabâ, fur schahs lappas isdohd.

12tas lappas gallâ tee wahrdi bija lassami: "Schai lappai wehl irr peelikums." Det tai lappai ne mas ne tikke peelikums. Grammatu spaiditajs tik irr missejees, ka tur tee tukfchi wahrdi stahw.

Do tahs grammatinas, kam wirskrafts: "Sinnaß pahr fahribas beedribahm" mehß taggad ohtru drikkli effam sagahdajufchi, zerredami, ka schi grammatina arri us preekschu ne mittesees, labbus anglus nest. Warr winnu tapatt Nihgâ tanni nammâ pee Sunder=eeleß, fur schahs lappas isdohd, ta Jelgawâ pee Latweeschu rihta mahzi taja Pantenius dabbuht pirkt par 3 kap. sudr. — Is schahs paschas grammatinas arri to lappu fewischki effam likkufchi nodrikkeht, fur Amerikaneru fahribas=beedribas likkumus atrohð. Scho lappinu arri tannis minnetas weetâs warr dabbuht par 1 kap. fappera.

Das stahstis pahr to ehrikfcheu stabbu Uhr=Nihgâ, kas lihß ar stabba bildi muhfu 11tâ un 12tâ lappâ atrohnahs, muhfu lassitajeem tik gauschi irr patizis, ka zerream, arei zitteem par preeku buhschoht. Tadeht no abbahm lappahm druzjin leelafu pulku effam likkufchi nodrikkeht, lai ir tee, kas "to Latweeschu draugu" arri wißâ gadâ ne nemm, tak tahs abbas lappas warr dabbuht, un prohti, par 10 kapeikeem fappera.

Sinna, jif naudas 23. April=mehn. deenâ 1838 eeksch Nihges makfaja
par daschahm prezzehm.

Par	Makfaja:	Sudr. nauda.		Par	Makfaja:	Sudr. nauda.	
		Rb.	K.			Rb.	K.
1	pohru rudsu, 116 mahrzinus smaggu	4	20	1	pohbu (20 mahrzineem) wafku	7	—
—	meeschu, 100 mahrzin. smaggu	1	—	—	tabafa	—	65
—	kweeschu, 128 mahrzin. smaggu	1	85	—	fwesta	1	90
—	ansu	—	55	—	dseltes	—	75
—	firu	1	50	—	linnu, frohna	2	—
—	rupju rudsu=miltu	1	20	—	brakka	1	80
—	bihdeletu rudsu=miltu	1	50	—	kannepu	—	80
—	bihdeletu kweeschu=miltu	2	30	—	schichtu appinu	3	50
—	meeschu=putraimu	1	50	—	neschichtu jeb prezzes appinu	1	90
—	eefala	1	5	—	muzzu silku, eglu muzzâ	5	30
—	linnu=sehflaß	2	—	—	lasdu muzzâ	5	50
—	kannepu=sehflaß	1	20	—	smalkas fahls	4	30
1	wesumu feena, 30 pohbus smaggu	2	50	—	rupjas baltas fahls	4	70
barrotu	weherschu galku, pa pohbu	1	—	—	wahiti brandwihna, pussdegga	6	50
				—	diwdegga	8	50

Weenu sudraba rubli warreja dabbuht par 356¼ kapeikeem warra naudas.

Brihw drikkelt, No juhrmallas=gubernementu angstas waldischanas puffed:

Dr. C. E. Napierky.